

Pan
Bartłomiej Kowalski
Radny Województwa

**Dot. odpowiedź na interpelację INT.7.003.0248/26 w sprawie
planowanej alokacji dla Województwa Śląskiego w perspektywie
finansowej UE 2028-2034**

Szanowny Panie Radny,

Odpowiadając na interpelację z 5 października 2026 r. przedstawiam aktualny stan prac oraz stanowisko Zarządu Województwa w odniesieniu do alokacji środków Unii Europejskiej dla Województwa Śląskiego w perspektywie finansowej 2028–2034.

Na wstępie należy podkreślić, że prace nad Wieloletnimi Ramami Finansowymi Unii Europejskiej na lata 2028–2034, regulacjami dotyczącymi przyszłej polityki spójności oraz polskim Planem Partnerstwa Krajowego i Regionalnego nadal trwają. Przedstawione dotychczas propozycje podlegają dalszym negocjacjom zarówno na poziomie Unii Europejskiej, jak i krajowym. Nie została więc przesądzona ostateczna wysokość środków przypadających poszczególnym województwom ani ostateczny system ich podziału i współfinansowania. Według aktualnych informacji Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej Polska będzie mogła przeznaczyć 79,6 mld euro na politykę spójności, w tym na działania dotyczące m.in. konkurencyjności i transformacji energetycznej. Zakłada się, że 44% tej kwoty, tj. około 35 mld euro, będzie pozostawało w bezpośrednim zarządzaniu samorządów województw.

Odnosząc się do przywołanej w interpelacji kwoty na poziomie około 4,166 mld euro jako przewidywanej alokacji dla Województwa Śląskiego informuję, że wartości tej nie można obecnie traktować jako ostatecznej i zagwarantowanej alokacji dla regionu. Kwota odzwierciedla bowiem obecny etap prac i roboczych założeń dotyczących podziału środków, które mogą ulec zmianie wraz z dalszym programowaniem PPKR, ustaleniem zasad

terytorializacji interwencji oraz zakończeniem negocjacji dotyczących przyszłego budżetu UE. W konsekwencji również wskazana różnica - około 973 mln euro - względem kwoty obecnego programu nie powinna na obecnym etapie być utożsamiana z przesądzoną utratą takiej wielkości środków przez województwo. Porównując obie perspektywy, należy również uwzględnić zasadniczą zmianę architektury finansowania. W ramach programu Fundusze Europejskie dla Śląskiego 2021–2027 województwo dysponuje środkami w wysokości około 5,14 mld euro, z czego około 2,22 mld euro pochodzi z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji. Po 2027 r. wsparcie transformacji ma być realizowane według innego modelu i może obejmować zarówno środki pozostające w dyspozycji regionu, jak i krajowe pule tematyczne oraz inne instrumenty finansowe. Z tego względu proste zestawienie 5,14 mld euro z kwotą 4,166 mld euro nie daje pełnego obrazu potencjalnej skali wsparcia regionu po roku 2027.

W odniesieniu do stanowiska Zarządu Województwa wobec potencjalnego zmniejszenia środków oraz działań podejmowanych w ramach prac prowadzonych z Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej, informuję, że podstawowym założeniem obecnie jest niedopuszczenie do sytuacji, w której statystyczna poprawa poziomu rozwoju całego województwa prowadziłaby do nieuwzględnienia rzeczywistych i silnie zróżnicowanych terytorialnie kosztów transformacji. Przygotowany na potrzeby prac nad nową polityką regionalną profil Województwa Śląskiego wskazuje, że PKB regionu osiąga około 79% średniej UE, co kwalifikuje województwo do grupy regionów przejściowych. Jednocześnie ten sam materiał wskazuje na występowanie istotnych problemów strukturalnych i demograficznych. Średnia wartość PKB dla całego województwa nie odzwierciedla różnic występujących pomiędzy poszczególnymi subregionami, skali uzależnienia lokalnych gospodarek od sektorów podlegających transformacji ani kosztów restrukturyzacji obszarów pogórnich i poprzemysłowych. Prace nad rozdziałem regionalnym PPKR potwierdzają, że Województwo Śląskie pozostaje obszarem szczególnie silnie narażonym na społeczno-gospodarcze skutki transformacji, które obejmują nie tylko sektor górniczy, lecz także powiązane z nim przedsiębiorstwa, lokalne rynki pracy oraz sytuację finansową samorządów. Zarząd konsekwentnie zabiega więc o to, aby przyszłe kryteria podziału środków uwzględniały nie tylko wskaźniki na poziomie całego NUTS II, lecz także skalę problemów na poziomie subregionalnym i lokalnym, w szczególności: zależność gospodarek lokalnych od sektorów podlegających transformacji, skalę potencjalnej utraty miejsc pracy, energochłonność i emisyjność gospodarki, występowanie terenów pogórnich i zdegradowanych, procesy depopulacyjne oraz zdolność finansową jednostek samorządu terytorialnego. Takie podejście jest zgodne z kierunkiem nowej polityki regionalnej, która zakłada silniejsze terytorialne różnicowanie interwencji i wskazuje regiony przemysłowe jako terytoria szczególnie narażone na społeczno-gospodarcze skutki transformacji energetycznej.

Stanowisko to znajduje odzwierciedlenie w działaniach podejmowanych przez Zarząd Województwa w toku prac nad przyszłą perspektywą finansową. We wrześniu br. Marszałek Województwa skierował do Minister Funduszy i Polityki Regionalnej stanowisko dotyczące proponowanych zasad podziału środków pomiędzy regiony, wskazując na potrzebę ograniczenia negatywnych skutków zmiany kategorii Województwa Śląskiego oraz zapewnienia adekwatnego finansowania dalszej transformacji regionu. W piśmie przedstawił również propozycje dotyczące mechanizmu podziału środków,

warunków współfinansowania oraz wyodrębnienia odpowiedniego wsparcia dla regionów objętych procesami transformacyjnymi.

Województwo Śląskie uczestniczy również we wspólnych działaniach regionów, których sytuacja finansowa może ulec zmianie w kolejnej perspektywie. We wspólnym stanowisku regionów przejściowych i regionu lepiej rozwiniętego wskazano na potrzebę zapewnienia adekwatnej i terytorialnie przypisanej alokacji, utrzymania odpowiednich poziomów współfinansowania oraz stworzenia krajowych mechanizmów wspierających zdolność inwestycyjną samorządów.

Równolegle w regionie prowadzone są prace nad aktualizacją Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego oraz Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji. Obejmują one szersze niż dotychczas ujęcie procesów transformacyjnych oraz przygotowanie działań dotyczących dywersyfikacji gospodarczej, terenów przemysłowych, rynku pracy i dostosowania kompetencji do zmian zachodzących w gospodarce regionu. Jednocześnie w pracach nad rozdziałem regionalnym PPKR przedstawiane są konkretne propozycje działań dotyczących dywersyfikacji przedsiębiorstw zależnych od sektora górniczego, kierowania nowych inwestycji do obszarów najbardziej narażonych na skutki zamykania kopalń, gospodarczego wykorzystania terenów pogórnich i przemysłowych oraz dostosowania systemu kształcenia i wsparcia pracowników do harmonogramów restrukturyzacji i rzeczywistego zapotrzebowania rynku pracy.

Odnosząc się do zagadnienia dotyczącego skutków finansowych zakwalifikowania województwa do kategorii regionów przejściowych, należy wskazać, że dostępne obecnie analizy pozwalają określić kierunek i skalę potencjalnych ryzyk, nie dają jednak podstaw do sporządzenia ostatecznej symulacji obciążeń budżetu województwa i poszczególnych beneficjentów.

Nie są jeszcze znane wszystkie parametry przyszłego systemu, w szczególności ostateczna wysokość alokacji, podział na poszczególne rodzaje interwencji, źródła zapewniania współfinansowania krajowego, zasady wsparcia wkładu własnego oraz ewentualne odstępstwa i szczególne rozwiązania dotyczące określonych rodzajów przedsięwzięć.

Aktualny projekt regulacji unijnych przewiduje minimalny udział wkładu krajowego w kosztach interwencji na poziomie 40% dla regionów przejściowych, wobec 15% dla regionów słabiej rozwiniętych. Co do zasady odpowiada to maksymalnemu udziałowi finansowania unijnego na poziomie 60%, z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w projekcie regulacji. Jest to ważna zmiana i jedno z podstawowych ryzyk identyfikowanych z perspektywy Województwa Śląskiego. Wysoki poziom wkładu krajowego może stanowić barierę szczególnie dla samorządów o ograniczonej zdolności finansowej, podmiotów ochrony zdrowia oraz innych instytucji publicznych. Należy jednak jednoznacznie rozróżnić wkład krajowy od wkładu własnego konkretnego beneficjenta. Wymóg 40% wkładu krajowego nie oznacza automatycznie, że każdy beneficjent będzie zobowiązany do samodzielnego sfinansowania 40% wartości projektu. Współfinansowanie krajowe może pochodzić również z budżetu państwa oraz innych źródeł publicznych. Ostateczny podział tego obciążenia będzie zależał od rozwiązań przyjętych w krajowym systemie wdrażania. Ważne jest zatem stworzenie takich mechanizmów współfinansowania krajowego, które nie ograniczą możliwości inwestowania przez

samorządy i podmioty publiczne, szczególnie w obszarach transformacji, ochrony zdrowia, edukacji, transportu publicznego i infrastruktury.

Na obecnym etapie prac nie jest możliwe wskazanie jednej wiążącej minimalnej kwoty alokacji dla Województwa Śląskiego, ponieważ nie został jeszcze określony ostateczny model podziału środków. Zarząd Województwa sformułował jednak konkretne oczekiwania dotyczące zasad tego podziału oraz poziomu współfinansowania. W przywołanym wcześniej piśmie skierowanym do MFiPR, Marszałek zaproponował m.in. mechanizm kompensacyjny dla nowych regionów przejściowych polegający na zwiększeniu maksymalnego poziomu dofinansowania projektów do 70%. Rozwiązanie to miałyby ograniczyć skutki projektowanego obniżenia intensywności wsparcia z 85% do 60%. Równolegle, we wspólnym stanowisku regionów przejściowych i regionu lepiej rozwiniętego, którego sygnatariuszem jest Województwo Śląskie, sformułowano dalej idący postulat utrzymania poziomów współfinansowania na poziomie nie niższym niż obowiązujący w perspektywie 2021-2027.

Zapewnienie finansowania dalszej transformacji regionu po zakończeniu funkcjonowania Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji w obecnej formule jest jednym z kluczowych zagadnień w pracach Województwa nad okresem programowania 2028–2034. Transformacja województwa nie kończy się wraz z bieżącą perspektywą finansową i nie może być sprowadzana wyłącznie do inwestycji związanych z wytwarzaniem energii czy redukcją emisji. Projekt rozdziału regionalnego w PPKR wyraźnie rozróżnia wyzwania związane ze sprawiedliwą transformacją od wyzwań stricte energetycznych. Wskazuje przy tym, że w okresie 2028-2034 konieczne będzie przejście od łagodzenia bezpośrednich społecznych skutków restrukturyzacji do zarządzania transformacją jako długookresowym procesem obejmującym dywersyfikację gospodarczą, ponowne wykorzystanie terenów pogórnich i przemysłowych, dostosowanie rynku pracy i kompleksową regenerację terytorialną. Jest to szczególnie istotne dla Województwa Śląskiego, ponieważ transformacja oddziałuje nie tylko na osoby bezpośrednio zatrudnione w górnictwie, lecz także na lokalne łańcuchy wartości, przedsiębiorstwa kooperujące z sektorem węglowym, finanse jednostek samorządowych, rynek pracy oraz perspektywy rozwojowe miast i gmin zależnych od przemysłu tradycyjnego.

Przyszłe wsparcie powinno obejmować równolegle gospodarczy, przemysłowy, społeczny, przestrzenny i energetyczny wymiar transformacji, w tym rozwój nowych specjalizacji, rynek pracy oraz zagospodarowanie terenów pogórnich i poprzemysłowych. Obecne założenia PPKR przewidują m.in. około 3 mld euro w skali kraju na obszary transformacji energetycznej oraz dodatkowe działania dotyczące energetyki, dekarbonizacji, sieci, magazynowania energii, poprawy efektywności energetycznej, rekultywacji terenów zdegradowanych i ochrony środowiska. W analizowanym wariantcie w Prioryecie 3 na transformację energetyczną na poziomie krajowym i regionalnym wskazywano około 6,5 mld euro. Nie są to jednak środki przypisane Województwu Śląskiemu i dlatego kluczowe znaczenie będzie miała metodologia ich terytorialnego podziału. Z perspektywy Zarządu Województwa istotne jest zapewnienie zintegrowanego mechanizmu pozwalającego łączyć w odniesieniu do jednego terytorium środki przeznaczone na gospodarkę, przemysł, energię, rynek pracy, usługi publiczne, środowisko oraz zagospodarowanie terenów poprzemysłowych. Bez takiej możliwości istnieje ryzyko rozproszenia interwencji pomiędzy niezależne instrumenty sektorowe, podczas gdy transformacja konkretnych subregionów wymaga skoordynowanego i wieloletniego

procesu. Działania Zarządu zmierzają zatem do tego, aby obszary ponoszące szczególne koszty transformacji mogły korzystać z odpowiednio ukierunkowanego wsparcia niezależnie od zakwalifikowania całego województwa do kategorii regionów przejściowych, a kryteria alokacji uwzględniały realną sytuację poszczególnych subregionów i terytoriów. Podejście to znalazło konkretne odzwierciedlenie we wspomnianym wystąpieniu do MFiPR, w którym Marszałek zawnioskował o utworzenie po 2027 r. odrębnego i odpowiednio silnego instrumentu wsparcia dla regionów przechodzących transformację energetyczną i przemysłową, w szczególności dla obszarów korzystających obecnie z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, oraz o przeznaczenie na ten instrument w skali kraju co najmniej 5 mld euro. Postulat ten wynika z oceny, że jednoczesna zmiana kategorii regionu, zakończenie FST w obecnej formule oraz obniżenie intensywności dofinansowania mogłyby stworzyć lukę finansową i osłabić tempo rozpoczętych przemian gospodarczych i społecznych.

Podsumowując pragnę podkreślić, że celem prowadzonych obecnie przez Zarząd Województwa działań jest takie przygotowanie dokumentów strategicznych, części regionalnej PPKR oraz portfela przedsięwzięć, aby europejskie priorytety na lata 2028-2034 przekładały się na konkretne korzyści dla mieszkańców województwa i jednocześnie zapewniały trwałe podstawy dalszej transformacji regionu.